

Nr 221.

Ankom till riksdagens kansli den 7 juni 1940 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till bidrag till skatte-tyngda kommuner m. m.

(3:e avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1940/41 har Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln (punkten 47, sid. 60—62 av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över finansärenden den 4 januari 1940) föreslagit riksdagen att *dels* till Bidrag till skatte-tyngda kommuner för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 15,000,000 kronor, *dels ock* bemyndiga Kungl. Maj:t att under år 1940 av anslaget använda ett belopp av högst 500,000 kronor för beredande av understöd åt synnerligt skattetyngda kommuner med avvikelse från de i förordningen den 16 december 1927 (nr 462) stadgade grunderna beträffande dylikt understöd.

Ifrågavarande understöd hava hittills utanordnats från en under statskontorets förvaltning stående fond, »skatteutjämningsmedlens fond». Medel till understödens bestridande hava beretts genom anlåtande av vissa särskilda för ändamålet avsedda intäkter. Till skatteutjämnningen hava sålunda, jämlikt 71 § kommunalskattelagen, använts *dels* skatt, som utgjorts för gemensamt kommunalt ändamål, *dels ock* hälften av den särskilda skatt å vissa lotterivinster, som utgått jämlikt förordningen den 28 september 1928 (nr 376). Huvuddelen av ifrågavarande medel har emellertid anskaffats genom anlåtande av utjämningskatten.

I samband med den vid 1938 års riksdag beslutade omläggningen av den direkta statsbeskattningen m. m. har förordningen om utjämningskatt upphävt från och med 1938 års utgång. Vidare har enligt beslut av 1939 års lagtima riksdag användning av lotterimedel för skatteutjämningsändamål upphört från och med den 1 juli 1939. Såsom vid skatteomläggningen förutsatts, skola utgifterna för skatteutjämnningen från och med budgetåret 1940/41 bestridas från anslag å driftbudgeten. Den behållning som redovisas å fonden vid utgången av innevarande budgetår skall tillföras budgetutjämningsfonden.

Av de tidigare till skatteutjämningsmedlens fond inflytande medlen återstår numera för här avsedda understöd endast skatt, som jämlikt 71 § kommunalskattelagen utgöres för gemensamt kommunalt ändamål. Intäkterna

av denna skatt torde från och med nästa budgetår böra redovisas såsom särskilda uppbördsmedel å det anslag, som enligt vad nyss nämnts erfordras för bestridande av utgifterna för skatteutjämningen.

Beträffande medelsbehovet för 1940 års utdelning av bidrag till skatte-tyngda kommuner har inom finansdepartementet verkställts särskild utredning med ledning av uppgifter, som införskaffats från länsstyrelserna. Enligt den beräkning, som därvid framkommit, skulle vid en understödstilldelning under år 1940 efter i huvudsak de grunder, som under senare år tillämpats, medelsbehovet kunna komma att uppgå till ett belopp av omkring 15 miljoner kronor. Vid beräkningen har hänsyn tagits till att staten jämväl under år 1940 bör lämna de hårdast skattetyngda kommunerna särskilda utjämningsbidrag efter i stort sett samma grunder som föregående år. De medel, som kunna beräknas inflyta jämlikt 71 § kommunalskattelagen, väntas icke komma att bliva av den storleksordning, att hänsyn bör tagas därtill vid bestämmande av anslagsbeloppet, särskilt som utgiftsberäkningen endast är approximativ.

I förevarande sammanhang må erinras om att *riksdagens år 1939 församlade revisorer* i sin berättelse till behandling upptagit vissa spörsmål, som sammanhänga med de former, under vilka statsunderstöd och statsbidrag utgå till kommunerna, och den inverkan, dessa bidrag kunna anses hava på kommunernas ekonomiska förvaltning (Del. I, sid. 159—161).

Efter att hava omnämnt sättet för granskning av ansökningar om understöd åt skattetyngda kommuner hava revisorerna uttalat följande.

Revisorerna vilja i detta sammanhang erinra om att de förändringar, som följt av statens utvidgning av sin understödjande verksamhet och kommunernas biträde vid ordnandet av nya allmänna uppgifter, i väsentlig grad påverkat de ekonomiska förhållandena inom kommunerna. I främsta rummet gäller detta inom det sociala verksamhetsområdet, varvid särskilt arbetslöshetshjälpen till kommunerna i form av arbeten av olika slag spelat en betydande roll. Dessutom tillkomma numera de förändringar, som i avseende å skolväsendet skett och vilka föranlett att staten i utgiftshänseende svarar för huvudparten av dessa kostnader. De nu verkställda undersökningarna hava visat, att såväl statistiskt som bokföringsmässigt enhetliga principer saknas vid redovisningen av utgifter på dessa områden. Revisorerna vilja även framhålla, att en sådan omständighet som huru uppkomna överskott och brister vid den kommunala förvaltningen redovisas — i en post eller fördelade å särskilda specialstater — mången gång påverkar de siffror, som ligga till grund för bedömningen i utjämningshänseende.

Revisorerna vilja ifrågasätta, om icke en i viss mån standardiserad bokföring skulle kunna medföra betydande fördelar för kommunerna och samtidigt möjliggöra en mera tillförlitlig statistik samt underlätta granskningen av ansökningar om understöd åt skattetyngda kommuner. För kommunernas del bör en enhetlig bokföring medföra en effektivare kontroll av bokföringen och för övrigt även underlätta denna. Uppenbart är att härigenom jämväl förutsättningar skapas för ett riktigt ifyllande av de formulär, som ligga till grund för finansstatistiken. För granskningen av ansökningar om bidrag och deras ensartade bedömande synes en sådan enhetlig bokföring kunna bliva av särskilt stort värde.

Av praktiska och naturliga skäl bör en standardisering av bokföringen dock icke drivas för långt. Kommunerna skilja sig högst väsentligt från varandra ej blott ifråga om antalet invånare och ytvidd utan även beträffande förvaltningsorganisation och allmän karaktär. En liten kommun med tämligen begränsad kommunal verksamhet har icke behov av samma detaljerade bokföring som en folkrik kommun med synnerligen differentierade uppgifter. Det torde emellertid vara möjligt att fastställa ett fåtal enkla formulärtyper för redovisningen, så avpassade att de lämpa sig för olika kommuner. Revisorerna äro av den uppfattningen, att en sådan mera enhetlig kommunal bokföring bör snarast införas icke minst med hänsyn till de alltmera ökade uppgifter, som åläggas kommunerna eller som de frivilligt åtaga sig.

Även om härigenom granskningsarbetet för beviljande av understöd åt skattetyngda kommuner säkerligen skulle i hög grad underlättas, kan det dock ifrågasättas, om icke ytterligare åtgärder kunna vara erforderliga för att göra detta granskningsarbete effektivare. Man kan näppeligen begära, att Kungl. Maj:t skall kunna centralt bedöma alla de skiftande faktorer, som måste spela in vid bestämmandet av den kommunala uttaxering, som ligger till grund för understödets utmätande. Kommuner, som ingiva ansökningar om understöd, torde ock böra få möjlighet att taga del av huru bedömningen skett samt eventuellt genom besvär få beräkningarna av understödets storlek underställda ytterligare prövning. Detta är icke möjligt med nuvarande former för skattutjämningsbidragens fördelande men torde kunna vinnas, om granskningen av ingivna ansökningar skedde exempelvis av en särskild nämnd, inneslutande personer med erfarenhet i kommunal verksamhet och ekonomiska angelägenheter överhuvud taget, samt om de understödssökande kommunerna gäves möjlighet att framföra erinringar mot nämndens beslut. En annan utväg vore att förlägga granskningen till ett centralt ämbetsverk t. ex. statskontoret, som vid dessa ärendens behandling skulle kunna äga tillkalla några personer med nyss angivna kvalifikationer att deltaga i avgörandet. Såvitt revisorerna kunna finna skulle ett sådant förfaringssätt vara ägnat att i hög grad underlätta granskningen samt giva en större effektivitet utan att öka kostnaderna.

Revisorernas nu verkställda undersökningar hava föranlett dem att i sin berättelse mera allmänt upptaga dessa frågor, som torde böra vinna beaktande, då det gäller att inom den arbetande kommunalskatteberedningen söka en lösning av skattutjämningsspörsmålen.

Kungl. Maj:ts beräkning av medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår har icke givit utskottet anledning till erinran, liksom ej heller Kungl. Maj:ts förslag i övrigt.

Vad åter angår de av riksdagens revisorer berörda spörsmålen, vilka främst avse att bereda möjligheter för en effektivare granskning av hithörande ärenden, vill utskottet, som utgår från att revisorerna även fortsättningsvis uppmärksamma de med skattutjämnningen sammanhängande förhållandena, framhålla, att vissa förändringar beträffande formerna för prövning av här avsedda understödsfrågor synas önskvärda och snarast möjligt böra genomföras. Huruvida detta bör ske genom anknytning till något centralt ämbetsverk eller till en fristående nämnd av sakkunniga anser utskottet vara en fråga, till vilken ställning icke nu bör tagas. Utskottet har erfarenhet, att den arbetande kommunalskatteberedningen till behandling upptagit även dessa organisationsfrågor och kommer att ägna dem en ingående pröv-

Utskottet.

ning. Vid sådant förhållande finner sig utskottet icke nu behöva påkalla vidtagande av några särskilda åtgärder på detta område från riksdagens sida.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) till *Bidrag till skattetyngda kommuner* för budgetåret 1940/41 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 15,000,000 kronor,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att under år 1940 av anslaget använda ett belopp av högst 500,000 kronor för beredande av understöd åt synnerligt skattetyngda kommuner med avvikelse från de i förordningen den 16 december 1927 (nr 462) stadgade grunderna beträffande dylikt understöd.

Stockholm den 7 juni 1940.

På statsutskottets vägnar:

PER GUSTAFSSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 220.
